

УДК 811.111:004(072)(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-206-141-146

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов,
зарубіжної літератури та методик їхнього навчання
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>
e-mail: tkapitan@ukr.net

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В МАЙБУТНІХ ІНФОРМАТИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається специфіка забезпечення безперервності особистісного та професійного самовдосконалення фахівців у галузі інформаційних технологій, педагогічні умови, важливі для формування різнобічних аспектів професійної підготовки майбутніх інформатиків. Специфіка педагогічної діяльності зумовлена тим, що вона поєднує в собі організаційну, дослідницьку та творчу складові, тому в сучасних педагогічних умовах важливо вміти активно сприймати нове, забезпечуючи неперервність особистісного та професійного самовдосконалення. Для педагогічних закладів вищої освіти першорядним завданням є формування особистості майбутнього вчителя, здатної постійно займатися особистісно-професійним самовдосконаленням, безперервно навчатися, тобто постійно саморозвиватися. Розвиток готовності до самовдосконалення майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій є досить складним процесом, результативність якого залежить від упровадження й дотримання потрібних педагогічних умов. Зазвичай педагогічні умови тлумачать як такі, що спеціально створені в освітньому процесі для підвищення його ефективності або реалізації інновацій. Питання кваліфікації педагогічних умов стало предметом уваги багатьох дослідників. Важливим для нашої розвідки особливостей розвитку вмінь самовдосконалення майбутніх фахівців засобами інформаційних технологій вважаємо аналіз низки наукових праць, у яких розглянуто педагогічні умови розвитку й формування різнобічних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців. Самовдосконалення особистості, уміння до якого починають формувати ще в школі, потрібно продовжувати протягом усього життя. Професійний саморозвиток є складним, багатоаспектним, неперервним, свідомим процесом, спрямованим на становлення професійно значущих особистісних рис, професійних знань, вмінь і навичок та їх реалізацію у фаховій діяльності. Майбутні фахівці – це творчі особистості, які постійно мають багато нових ідей і готові сприймати інновації в освіті. Адже викладач повинен регулярно готувати нові, цікаві лекції, вміти адаптуватися до змін в освітньо-виховному процесі. Сучасним студентам-педагогам важливо володіти різноманітними освітніми технологіями. У професійній діяльності педагога структурним компонентом є професіоналізм самовдосконалення.

Ключові слова: самовдосконалення, педагогічні умови, розвиток, інформаційні технології, формування, професійна підготовка, особистість, саморозвиток, інновації.

KAPITAN Tetiana Anatoliivna –
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Germanic languages,
foreign literature and methods of their teaching
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State
Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>
e-mail: tkapitan@ukr.net

METHODS OF FORMING SELF-IMPROVEMENT SKILLS IN FUTURE IT SCIENTISTS USING INFORMATION TECHNOLOGIES

The article deals with continuous personal and professional self-improvement of the specialists in the field of information technologies and pedagogical conditions as the development and formation of versatile aspects of professional training of the future specialists. The specificity of pedagogical activity arises from the fact that it combines organizational, research and creative components, therefore, in modern pedagogical conditions, it is important to be able to actively perceive new things, ensuring the continuity of personal and professional self-improvement. For higher pedagogical educational institutions, the primary task is the formation of the future teacher personality who is able to be constantly engaged in the personal and professional self-improvement, ready for continuous education, that is, for regular self-development. The development of readiness for self-improvement of future specialists in the field of information technologies is a rather complex process, the effectiveness of which depends on the implementation and observance of the necessary pedagogical conditions. Usually, pedagogical conditions are interpreted as those that are specially created in the educational process to increase its efficiency or implement innovations. The issue of qualification of pedagogical conditions has become the subject of attention of many researchers. We consider the analysis of a number of scientific works in which the pedagogical conditions of development and formation of versatile aspects of professional training of future specialists

are considered important for our exploration of the features of the development of self-improvement skills of future specialists by means of information technologies. The personal self-improvement, which begins at school, should continue life-long. The professional self-development is a complex, multifaceted, continuous, conscious process aimed at the formation, integration and implementation of professionally significant personal traits, professional knowledge, abilities and skills in the professional activities. The future specialists are creative individuals who constantly have many new ideas and are ready to accept innovations in education. After all, the teacher must regularly prepare new, interesting lectures, be able to adapt to changes in the educational process. Modern student teachers have to master a variety of educational technologies. In the professional activity of the teacher, a structural component is the professionalism of self-improvement.

Keywords: self-improvement, pedagogical conditions, development, information technologies, formation, professional training, personality, self-development, innovations.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Наразі з огляду на вимоги науково-технічного прогресу та суспільні запити на конкурентоспроможного фахівця закладам вищої освіти важливо організувати підготовку спеціалістів, які володіють широким світоглядом, відповідають сучасному рівню розвитку науки та вимогам суспільства, саморозвиваються та самовдосконалюються, використовуючи інноваційні інформаційні технології упродовж усього життя. Сучасну освітню парадигму спрямовано на пошук інноваційних підходів для науково обґрунтованого та послідовного організаційно-педагогічного забезпечення її розвитку. Одним із шляхів реалізації сформульованих завдань є упровадження ефективних педагогічних умов, які забезпечать формування готовності майбутніх фахівців до самовдосконалення засобами інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми педагогічних умов для успішного самовдосконалення спеціалістів представлено в працях вітчизняних учених, з-поміж яких А. Алексюк, В. Андреев, І. Бех, Л. Борисюк, М. Боритко, С. Гончаренко, І. Гуменна, В. Лозова, О. Савченко, А. Сущенко, А. Троцько, Л. Хомич та ін, проте аналіз літературних розвідок засвідчує, що питання розвитку самовдосконалення майбутніх фахівців засобами ІТ вивчено край недостатньо, а розв'язання цієї проблеми потребує глибшого та ґрунтовного дослідження.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови для формування вмінь самовдосконалення в майбутніх фахівців засобами ІТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі сучасної вищої освіти передбачено насамперед якісну професійну підготовку майбутніх фахівців, а також усебічний розвиток особистості кожного студента, спроможного самовдосконалюватися. Специфіка педагогічної діяльності полягає в тому, що саме вона поєднує організаційний, дослідницький і творчий компоненти, тому в сучасних умовах педагогові важливо вміти активно сприймати нове, забезпечуючи неперервність особистісного та професійного

самовдосконалення. Для педагогічних закладів вищої освіти першорядним завданням є формування особистості майбутнього вчителя, який зможе займатися особистісним та професійним самовдосконаленням, безперервно навчатися, тобто постійно саморозвиватися [12, с. 222]. Розвиток готовності до самовдосконалення майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій є досить складним процесом, результативність якого залежить від упровадження й дотримання потрібних педагогічних умов. Зазвичай педагогічні умови тлумачать як такі, що спеціально створені в освітньому процесі для підвищення його ефективності або реалізації інновацій.

Питання кваліфікації педагогічних умов стало предметом уваги багатьох дослідників. Важливим для нашої розвідки особливостей розвитку вмінь самовдосконалення майбутніх фахівців засобами інформаційних технологій вважаємо аналіз низки наукових праць, у яких розглянуто педагогічні умови розвитку й формування різнобічних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців. Зокрема, деякі науковці переконані, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей їх реалізації, що забезпечують успішне розв'язання поставленого завдання.

Як стверджують науковці А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий, від педагогічних умов залежить рівень ефективності досягнення мети. Учені також пропонують таку класифікацію: а) зовнішні; позитивні відносини викладача й студента; об'єктивність оцінки освітнього процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо; б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, риси характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [1].

Науковці О. Габорець, О. Дудіна виокремили педагогічні умови, що перебувають у невіддільному взаємозв'язку та забезпечують досягнення поставленої мети – формування вмінь самовдосконалення майбутніх фахівців засобами інформаційних технологій. З-поміж сформульованих педагогічних умов заслуговують на увагу такі:

1. Формування середовища, зорієнтованого на посилення мотивації майбутніх фахівців до впровадження інформаційних технологій у навчання та професійну діяльність.

2. Забезпечення освітньо-виховного процесу штатом викладачів з потужною практичною підготовкою до використання ІТ під час навчання студентів.

3. Упровадження різнорівневого підходу до застосування ІТ під час освітньо-виховного процесу.

4. Забезпечення активного використання студентами програм.

5. Організація в освітньо-виховному процесі моніторингу рівнів розвитку самовдосконалення засобами інформаційних технологій з-поміж студентів.

Учені стверджують, що дотримання представлених педагогічних умов сприяє усвідомленню викладачем своєї професійної сутності, ефективному самовдосконаленню, самореалізації та самоактуалізації, тобто педагог вищої школи є творцем своїх життєвих і професійних обставин, самовизначається в професійній діяльності [5].

На думку О. Осередчук, ефективність впливу мотивації на професійне самовдосконалення студентів можлива завдяки створенню портфоліо, е-портфоліо засобами хмарних сервісів Google, есе, вебквестів, фокус-групи, тренінгів та ін. Окрім того, рівень ефективності процесу самовдосконалення забезпечує його єдність із становленням і розвитком особистості. У такому разі він є складником позитивної мотивації студентів до самомоніторингу навчальних досягнень для самовдосконалення.

Самовдосконалення особистості, уміння до якого починають формувати ще в школі, потрібно продовжувати протягом усього життя. Дослідник виокремлює теоретичні засади процесу самовдосконалення особистості:

- педагогіка самовдосконалення особистості як особистісне й професійне зростання людини;
- умови ефективності процесу самовиховання особистості;
- виховання відповідальності за себе;
- особливості педагогічної етики в закладі вищої освіти;
- складники програми самовиховання особистості;
- методи самовиховання (вплив на особистість, позитивне підкріплення, розумне самовимушення, самоаналіз, захисні блокування психіки людини від перевантажень тощо);
- самоперевиховання;
- самоосвіта.

До чинників процесу самовдосконалення особистості належать такі: освітня співпраця; самоосвіта; саморегуляція; особистісне самовизначення; взаємозв'язок процесів самопізнання й самовиховання особистості; мотиви самовдосконалення як програма процесу самовдосконалення; моральне становлення особистості; дисциплінованість; усвідомлення національної гідності й менталітету. Автор виокремлює зовнішні фактори, що впливають на професійну підготовку особистості студента, на саморозвиток і самовдосконалення: якість організації і наповненість освітнього середовища в закладі вищої освіти, а також внутрішні фактори, що сприяють підвищенню рівня розвитку професійної свідомості й самосвідомості особистості: усвідомленість і розуміння самого себе, сформованість Я-концепції й індивідуальної системи ціннісних орієнтацій [11].

Внутрішня детермінація особистісного самовдосконалення, за словами С. Грищенко – це здатність особистості до внутрішніх змін у процесі реалізації своїх внутрішніх ресурсів. Особистісним самовдосконаленням варто уважати процес самостійного, цілеспрямованого творчого руху особистості до вершин особистісного розвитку [6].

Розглядаючи детермінацію розвитку особистості, слід наголосити на її активності. Особистісне становлення можливе за умови максимально напруженої активності, доступної людині лише в глибинах внутрішнього світу. Внутрішня діяльність більш складна, тому вимагає напруження волі. Довільна поведінка є людською самодіяльністю, оскільки вона значною мірою пов'язана з діями й вчинками, які мотивуються осмисленим рішенням. Для вольових виявів суттєвим є те, що вони перетворюють мислення особистості на вчинкове, дієве, емоційно-вольове, а це – шлях до розвитку активної, творчої особистості [3].

За твердженням П. Варави, можна виокремити низку компонентів фахового самовдосконалення майбутніх техніків-програмістів: мотиваційно-ціннісний (прагнення до формування й подальшого розвитку морально-етичних цінностей, які сприяють досягненню високих показників професійної діяльності); пізнавально-активаційний (розвиток системи знань, практичних умінь і навичок фахівця, оптимізації способів власного мислення); операційно-діяльнісний (удосконалення практичних умінь і навичок фахівця); управлінський (індивідуальне управління розвитком власних якостей та здібностей, програмування та об'єктивація потенцій для досягнення професійних цілей) [4, с. 59].

Зазначимо, що першорядними напрямками формування відкритої системи освіти науковці вважають такі: підвищення якості навчання завдяки фундаменталізації, упровадження інноваційних підходів з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій; реалізація випереджувального принципу в усій системі освіти, її спрямованість на розв'язання проблем майбутньої постіндустріальної цивілізації; забезпечення доступності навчання для населення завдяки широкому використанню можливостей відкритого навчання й самоосвіти із застосуванням цифрових технологій; підвищення – активного початку (реактивності) у навчанні для підготовки людей до життя в різних соціальних ролях (упровадження розвивального навчання) [2, с. 10–12].

На думку О. Карабін, визначальним чинником якісного рівня професійного саморозвитку майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій є формування готовності до безперервного удосконалення цілісної системи професійних знань, розвитку й поглиблення наукової та практичної підготовки до розв'язання поставлених завдань, особистісного вдосконалення та постійного професійного творчого зростання. Професійний саморозвиток майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій – це динамічний процес умотивованого якісного вдосконалення знань, умінь і навичок професійної діяльності, на якому ґрунтується цілеспрямоване зростання здібностей до інтелектуальної діяльності, свідоме прагнення до підвищення рівня загальнокультурного та творчого розвитку на основі внутрішньої суперечності, що забезпечує мобільність виконання професійних завдань та особистісного зростання. Розв'язання цієї проблеми можливе за умови вироблення в майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій ґрунтовних знань, педагогічних умінь та професійних навичок саморозвитку впродовж життя [9, с. 155–162].

Професійний саморозвиток є складним, багатоаспектним, неперервним, свідомим процесом, спрямованим на становлення професійно значущих особистісних рис, професійних знань, умінь і навичок та їх реалізацію у фаховій діяльності [10]. Окрім того, це багатокомпонентний особистісно та професійно значущий процес, який ґрунтується на безперервній взаємодії загального й індивідуального, що сприяє розкриттю та усвідомленню професійно важливих особистісних якостей, їх адекватному й активному використанню в професійній діяльності [7]. Аналіз наукових праць засвідчує, що поняття «саморозвиток», «самовдосконалення» і «самовиховання» взаємодіють і доповнюють одне одного в

невіддільному взаємозв'язку [7]. Під час вивчення наукових джерел установлено, що поняття «саморозвиток» часто ототожнюють з поняттями «самовдосконалення», «самовиховання», «самоактуалізація», «самоутвердження», «самореалізація», «самоосвіта», оскільки вони справді є певною мірою близькими за змістом до поняття «саморозвиток».

На думку Н. Уйсімбаєвої, самовдосконалення є вищою формою саморозвитку, що реалізується в моральній системі координат як засіб самостворення, який потребує моральної (етичної) рефлексії, творчого виходу особистості в усій її цілісності за межі реального [12]. За словами М. Фіцулі, професійне самовдосконалення – «це безперервний і динамічний процес підвищення рівня особистісного потенціалу й професійної компетенції відповідно до суспільних вимог та власної програми розвитку особистості» [13]. Майбутні фахівці – це творчі особистості, у яких постійно з'являється багато нових ідей, вони мають сформовану готовність до сприйняття інновацій у навчанні, оскільки педагогові потрібно постійно розробляти нові, цікаві лекції, уміти адаптуватися до змін в освітньо-виховному процесі. Сучасним студентам-педагогам важливо володіти різноманітними освітніми технологіями. У професійній діяльності педагога структурним компонентом є професіоналізм самовдосконалення, що реалізується через самоосвіту й самовиховання, тобто передбачає покращення особистісних якостей і моральних орієнтирів, зміну інтересів і мотивів поведінки [8, с. 228].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Однією з умов успішного розвитку особистості вчителя є виховання в майбутніх педагогів прагнення до постійного особистісного самовдосконалення протягом усієї освітньо-виховної діяльності, вироблення готовності до постійної самоосвітньої роботи та самовиховання. Завдяки індивідуальному підходу і творчому ставленню педагогічний процес дозволяє створити зовнішні та внутрішні умови для саморозвитку студента.

Отже, стимулювання професійного розвитку майбутніх фахівців є важливим фактором для успішного формування професійної компетентності студентів і важливою умовою для реалізації моніторингу якості підготовки фахівців та формування позитивної мотивації навчальних досягнень для подальшого самовдосконалення. Як бачимо, інформатизація освіти підвищує значущість професійного рівня, фахової кваліфікації, професійної компетентності, сприяє професійному саморозвитку, спрямованому на вдосконалення професійних знань, умінь і

навичок, та неперервному підвищенню професійної майстерності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М., Аюрзанайн А. А., Підкасистий П. І. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. посіб. Київ: ІСДО, 1993. 336 с.
2. Барболіна Т. М. Шкільний курс інформатики та методика його викладання: навчальний посіб. Полтава: Полтав. держ. пед. університет ім. В. Г. Короленка, 2007. Ч. І.: Загальна методика. С. 10–12.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади Київ: Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
4. Варавя П. Педагогічне моделювання готовності майбутніх техніків програмістів до фахового самовдосконалення. *Освітній простір України*. 2018. № 14. С. 58–64.
5. Габорець О. А., Дудіна О. В. Методика формування самовдосконалення майбутніх лікарів засобами інформаційних технологій. *Наукові записки ЦДПУ імені В. Винниченка*. Педагогічні науки. 2022. № 203. С. 51–56.
6. Грищенко С. В. Самовдосконалення особистості: монографія за наук. ред. З. Н. Курлянд, І. В. Бужиної. Чернівці: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. № 188.
7. Зарішняк І. М. Аналіз підходів щодо визначення поняття «самовдосконалення особистості». *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 1 до Вип. 35. Т. VIII (59): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гнозис, 2015. С. 92–100.
8. Зарішняк І. М. Проблема формування безперервного професійного самовдосконалення майбутнього педагога. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems // Collection of Scientific Papers. – Issue 51 / Editorial Board*. Kyiv-Vinnitsia: TOV «Planer», 2018. P. 225–229.
9. Карабін О. Й. Професійно-педагогічні передумови професійного саморозвитку майбутніх фахівців комп'ютерного профілю. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. Зб. статей. Ялта. РВВ КГУ, 2014. Вип. 42. Ч 4. С. 155–162.
10. Колодницька О. Д. Стимулювання професійного саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю засобами проектних технологій: дис. канд. пед. наук. – 13.00.04. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2012. 238 с.
11. Осередчук О. А. Формування позитивної мотивації студентів до самомоніторингу навчальних досягнень з метою самовдосконалення. *Наукові записки*. Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. № 203. С. 107–114.
12. Уйсїмбаєва Н. Особистісне самовдосконалення як форма усвідомленого саморозвитку майбутнього вчителя. *Наукові записки*.

Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 132. С. 222–226.

13. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2006. 352 с.

REFERENCES

1. Aleksyuk, A. M., Ayurzanayn, A. A., Pidkasytyy, P. I. (1993). Orhanizatsiya samostiyanoi roboty studentiv v umovakh intensyfikatsiyi navchannya [Organization of independent work of students in conditions of intensification of studies]: navchal'ny posibnyk. Kiev: ISDO. 336 s. [in Ukrainian].
2. Barbolina, T. M. (2007). Shkil'nyy kurs informatyky ta metodyka yoho vykladannya [A school course in informatics and its teaching methods]: navchal'ny posibnyk. Poltava: Poltav. derzh. ped. universytet im. V. H. Korolenka. Ch. I.: Zahal'na metodyka. S. 10–12. [in Ukrainian].
3. Bekh, I. D. (2003). Osobystisno oriyentovanyy pidkhdid: Teoretyko-tekhnolohichni zasady [A personally oriented approach: Theoretical and technological foundations]. Kiev: Lybid'. Kn. 1. 280 s. [in Ukrainian].
4. Varava, P. (2018). Pedahohichne modelyuvannya hotovnosti maybutnikh tekhnivkiv prohramistiv do fakhovoho samovdoskonallennya [Pedagogical modeling of the readiness of future programmer technicians for professional self-improvement]. *Osvitniy prostir Ukrayiny*. № 14. S. 58 – 64. [in Ukrainian].
5. Haborets', O. A., Dudina, O. V. (2022). Metodyka formuvannya samovdoskonallennya maybutnikh likariv zasobamy informatsiynykh tekhnolohiy [Methodology of formation of self-improvement of future doctors by means of information technologies]. *Kropyvnytskyi: Naukovi zapysky TsDPU imeni V. Vynnychenka*. Pedahohichni nauky. № 203. S. 51 – 56. [in Ukrainian].
6. Hryshchenko, S. V. (2019) Samovdoskonallennya osobystosti [Self-improvement of the personality]. Chernihiv: NUChK imeni T. H. Shevchenka. № 188. [in Ukrainian].
7. Zarishnyak, I. M. (2015). Analiz pidkhdov shchodo vyznachennya ponyattya «samovdoskonallennya osobystosti» [Analysis of approaches to defining the concept of "personal self-improvement"]. Kiev: Hnozyz. S. 92 – 100. [in Ukrainian].
8. Zarishnyak, I. M. (2018). Problema formuvannya bezpererвноho profesiyного samovdoskonallennya maybutn'oho pedahoha [The problem of formation of continuous professional self-improvement of the future teacher]. Kyiv-Vinnitsia: TOV «Planer». R. 225 – 229. [in Ukrainian].
9. Karabin, O. Y. (2014). Profesiyno-pedahohichni peredumovy profesiyного samorozvytku maybutnikh fakhivtsiv komp'yuternoho profilyu [Professional and pedagogical prerequisites for the professional self-development of future computer professionals]. Yalta: RVV KHU. Vyp. 42. Ch 4. S. 155–162. [in Ukrainian].
10. Kolodnyts'ka, O. D. (2012). Stymulyuvannya profesiyного samorozvytku maybutn'oho vchytelya humanitarnoho profilyu zasobamy proektnykh tekhnolohiy [Stimulation of professional self-development of the future humanities teacher by means of project technologies]: avtoreferat. Ternopil: Ternopil's'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni Volodymyra Hnatyuka. 238 s. [in Ukrainian].
11. Oseredchuk, O. A. (2022). Formuvannya pozytyvnoyi motyvatsiyi studentiv do samomonitorynhu

navchal'nykh dosyahnen' z metoyu samovdoskonalennya [Formation of positive motivation of students for self-monitoring of educational achievements for the purpose of self-improvement]. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vynnychenka. № 203. S. 107 – 114. [in Ukrainian].

12. Uysimbayeva, N. (2014). Osobystisne samovdoskonalennya yak forma usvidomlenoho samorozvytku maybutn'oho vchytelya [Personal self-improvement as a form of conscious self-development of the future teacher]. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Vyp. 132. S. 222 – 226. [in Ukrainian].

13. Fitsula M. M. (2006). Pedagogika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of high school] : navchal'ny posibnyk. Kiev: «Akademvydav». 352 s. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри

германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KAPITAN Tetiana Anatoliivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Germanic languages, foreign literature and methods of their teaching, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: methodology of foreign language teaching in school.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2022 р.

УДК 796.37.037.(091)(477)“19/20”

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-206-146-150

КОШЛЯК Михайло Анатолійович –

кандидат педагогічних наук,

Президент Федерації дзюдо України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Вирішення проблеми збереження та зміцнення здоров'я підрастаючого покоління перебуває у прямій залежності від розв'язання суперечності між соціальними вимогами виховати підрастаючих українців здоровими і недостатніми можливостями закладів освіти щодо їх ефективної та цілеспрямованої реалізації. За таких умов зростає потреба в системному ретроспективному аналізі, конструктивному переосмисленні нагромаджених педагогічною наукою знань з проблеми збереження та зміцнення здоров'я підрастаючого покоління. У статті розглянуто проблему збереження та зміцнення здоров'я дітей в історико-педагогічному дискурсі. З'ясовано, що проблемі здоров'я дітей приділяв значну увагу Ж. Ж. Руссо. У своїх працях він виступав за природне виховання, його перетворення на активний, сповнений оптимізму процес, коли дитина живе в радості, самостійно пізнаючи світ, духовно збагачуючись і задовольняючи жажду пізнання. Французький педагог С. Френе вважав, що треба обов'язково враховувати особливості вікової психології й різноманітних здібностей і схильностей учнів, цілеспрямоване стимулювання їх інтелектуальної й емоційної активності. К. Ушинський у своїх працях доводить, що важливим завданням педагогів є турбота про збереження і зміцнення здоров'я дітей, дотримання гігієнічних вимог у школі. Питанням оздоровлення учнів, прищеплення дітям гігієнічних навичок, профілактики розумової стомлюваності, дотримання режиму праці й відпочинку особливу роль відводили педагоги-новатори А. Макаренко, В. Сухомлинський. Цінний педагогічний спадок щодо охорони здоров'я дітей шляхом залучення до спорту залишив Г. Ващенко. Встановлено, що вивчення місця фізичного виховання в українській науково-педагогічній думці є актуальною проблемою сьогодення, коли в державі відбуваються складні процеси в освітній, виховній сфері. Залишена нам спадщина педагогів цікава з точки зору психолого-педагогічних надбань, ідеалістичного світосприйняття, принципів здорового способу життя, виховання здорового молодого покоління тощо, в основі яких лежить світосприйняття наукових ідей.

Ключові слова: здоров'я, збереженню здоров'я, здоровий спосіб життя, фізичного виховання, педагогічна думка.

KOSHLYAK Mykhailo Anatoliyovych –

Ph. D. in Pedagogy,

President of the Judo Federation of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com